

Benet XVI: "quins desafiaments planteja l'anomenat "pensament digital" a la fe i a la teologia?"

Us oferim el discurs del sant Pare Benet XVI a l'Assemblea Plenària del Consell Pontifici per a les Comunicacions Socials, pronunciat el 28 de febrer de 2011

Estimats germans i germanes,

Estic content de rebre-us amb ocasió de la Plenària del Dicasteri. Saludo el President, Mons. Claudio Maria Celli, a qui agraeixo les amables paraules, el Secretari, els Oficials, i els Consultors i a tot el Personal.

Al missatge per la Jornada Mundial de les Comunicacions Socials d'aquest any, he convidat a reflexionar sobre el fet que les noves tecnologies no només canvien la manera de comunicar, sinó que estan operant una extensa transformació cultural. Es va desenvolupant una nova forma d'aprendre i de pensar, amb oportunitats inèdites d'establir relacions i construir una comunió. Voldria ara detenir-me en el fet que el pensament i la relació arriben sempre en la modalitat del llenguatge, entès naturalment en el sentit ampli, no només verbal. El llenguatge no és un simple revestiment intercanviable i provisional de conceptes, sinó el context viu i palpitant en el qual els pensaments, les inquietuds i els projectes dels homes neixen a la consciència i venen plasmats en gestos, símbols i paraules. L'home, doncs, no només "usa" sinó, en certa manera, "viu" el llenguatge. Especialment avui, aquells –com els defineix el Concili Vaticà II– "meravellosos avenços tècnics" (*Inter mirifica*, 1) estan transformant l'ambient cultural, el qual requereix una atenció específica als llenguatges que en ell es desenvolupen. Les noves tecnologies "tenen la capacitat de pensar no només sobre les modalitats, sinó també sobre els continguts del pensament" (*Aetatis novae*, 4).

Els nous llenguatges que es desenvolupen en la comunicació digital determinen, entre altres coses, una capacitat més intuïtiva i emotiva que analítica, orienten vers una diferent organització lògica del pensament i de la relació amb la realitat, i sovint donen prioritat a la imatge i a les connexions hipertextuals. Per altra banda, la tradicional distinció neta entre llenguatge escrit i oral sembla esfumar-se en favor d'una comunicació escrita que pren la forma i la immediatesa de la oralitat. Les dinàmiques pròpies de les "xarxes socials" requereixen, a més a més, que la persona estigui implicada en allò que comunica. Quan les persones intercanvien informacions, ja estan compartint-se a sí mateixes i les seves visions del món: esdevenen "testimonis" d'allò que dóna sentit a la seva existència. Els riscos que es corren, és clar, estan a la vista de tothom: la pèrdua de la intimitat, la superficialitat en el viure les relacions, la fuga en l'emotivitat, el fer prevaler la opinió més convincent respecte el desig de veritat. Tot i així, aquests són la conseqüència d'una incapacitat de viure amb plenitud i de manera autèntica el sentit de les innovacions. D'aquí que la reflexió sobre els llenguatges desenvolupats de les noves tecnologies sigui urgent. El punt de partida és la mateixa Revelació, que ens dóna testimoni de com Déu ha comunicat les seves meravelles justament en el llenguatge i en l'experiència real dels homes, "segons la cultura pròpia de cada època" (*Gaudium et spes*, 58), fins a la plena manifestació de sí en el Fill Encarnat. La fe sempre penetra, enriqueix, exalta i vivifica la cultura, i aquesta, a la vegada, es fa vehicle de la fe, a la qual ofereix el llenguatge per pensar i expressar-se. És necessari, doncs, fer-se atents escoltadors dels llenguatges dels homes del nostre temps, per estar atents a l'obra de Déu en el món.

En aquest context, és important el treball que porta a terme el Pontifici Consell de les Comunicacions Socials en el aprofundiment de la "cultura digital", tot estimulant i sostenint la

reflexió per una major consciència dels reptes que esperen la comunitat eclesial i civil. No es tracta només d'expressar el missatge evangèlic amb el llenguatge d'avui, sinó que és necessari tenir el coratge de pensar amb més profunditat, com ha succeït en altres èpoques, la relació entre fe, la vida de l'Església i els canvis que l'home està vivint. És el compromís d'ajudar a aquells que tenen responsabilitat a l'Església a entendre, interpretar i parlar el "nou llenguatge" dels *media* en el ministeri pastoral (cfr. *Aetatis novae*, 2), en diàleg amb el món contemporani, preguntant-se: quins desafiaments planteja l'anomenat "pensament digital" a la fe i a la teologia? Quines preguntes i peticions?

El món de la comunicació interessa a tot l'univers cultural, social i espiritual de la persona humana. Si els nous llenguatges tenen un impacte sobre la forma de pensar i de viure, això també afecta en certa manera el món de la fe, la seva intel·ligència i la seva expressió. La teologia, segons una clàssica definició, és intel·ligència de la fe, i sabem prou bé com la intel·ligència, entesa com a coneixement reflexiu i crític, no sigui estrany als canvis culturals actuals. La cultura digital planteja nous reptes a la nostra capacitat de parlar i d'escoltar un llenguatge simbòlic que parli de la transcendència. El mateix Jesús, a l'anunci del Regne ha sabut utilitzar elements de la cultura i de l'ambient del seu temps: el ramat, els camps, el banquet, la llavor, etc. Avui estem cridats a descobrir, també a la cultura digital, símbols i metàfores significatives per a les persones, que puguin servir d'ajuda a l'hora de parlar del Regne de Déu a l'home contemporani.

També s'ha de considerar que la comunicació en els temps dels "nous medis" comporta una relació més estreta i ordinària entre l'home i les màquines, des dels ordinadors als telèfons mòbils, per citar només els més comuns. Quins seran els efectes d'aquesta relació constant? Ja el Papa Pau VI, referint-se als primers projectes d'automatització de l'anàlisi lingüística del text bíblic, indicava una línia de reflexió quan es preguntava: "no és aquest esforç d'infondre en instruments mecànics el reflex de funcions espirituals, ennoblit i elevat a un servei que arriba a la categoria de sacre? És l'esperit que ha estat fet presoner de la matèria, ja dominada i obligada a seguir lleis de l'esperit, que ofereix a l'esperit mateix un sublim regal?" (discurs al Centre d'Automatització de l'Aloisianum de Gallarete, 19 de juny de 1964). En aquestes paraules s'intueix el lligam profund que hi ha amb l'esperit, al qual la tecnologia és cridada per vocació (cfr. Enc. *Caritatis in veritate*, 69).

És precisament l'apel·lació als valors espirituals allò que permetrà promoure una comunicació veritablement humana: més enllà de qualsevol entusiasme fàcil o de qualsevol escepticisme, sabem que és una resposta a la crida impresa a la nostra natura d'éssers creats a imatge i semblança del Déu de la comunió. Per això, la comunicació bíblica segons la voluntat de Déu està sempre lligada al diàleg i a la responsabilitat, com testimonien, per exemple, les figures d'Abraham, Moisès, Job, i els Profetes, i mai a la seducció lingüística, com és en canvi el cas de la serp, o d'incomunicabilitat i de violència com és el cas de Cain. D'aquesta manera, l'aportació dels creients podrà servir d'ajuda pel mateix món dels *media*, obrint horitzons de sentit i de valor que la cultura digital no és capaç d'entreveure i representar.

Per acabar, m'agradaria recordar, juntament a moltes altres figures de la comunicació, la del pare Matteo Ricci, protagonista de l'anunci de l'Evangeli a Xina a l'era moderna, del qual hem celebrat el IV centenari de la seva mort. A la seva obra de difusió del missatge de Crist va considerar sempre la persona, el seu context cultural, filosòfic, els seus valors, el seu llenguatge, agafant tot allò de positiu que es troba en la seva tradició i oferint la possibilitat d'animar-lo i elevar-lo amb la saviesa i la veritat de Crist.

Estimats amics, us agraeixo el vostre servei; el confio a la protecció de la Verge Maria i, en la meva pregària, us imparteixo la Benedicció Apostòlica.